

Barnehageeksperimentet

Øystein Helmikstøl

journalist i Psykologtidsskriftet

Heldigvis finnes det skogsarbeidere som tar ansvar for den psykiske helsen til barna våre.

SKOGSARBEIDER: Ingvild Lindsøhaug tok ansvar i en barnehageavdeling i Bærum i fjor høst.

Foto: Fartein Rudjord

Du skal få vite mer om en skogsarbeider som jobber i en barnehage jeg kjenner godt, men først:

Nesten alle norske barn under skolealder går nå i barnehage. De ferskeste tallene viser at 96 prosent av barn mellom 3 og 5 år har barnehageplass. Det er i snitt 3,9 barn per årsverk. Det er ca. 90 000 ansatte i norske barnehager, de aller fleste av dem er kvinner. Jeg har lest gamle strategiplaner om hvordan man skal få menn til å jobbe der. Da var det 9 prosent menn som hadde en barnehagejobb. Nå, mange år etter strategiplanene, er tallet sunket til 8 prosent. Gjennomsnittslønnen for ansatte er 375 000 kroner. Ufaglærte assistenter tjener ca. 260 000. Jeg kjenner oljearbeidere i Nordsjøen uten lang utdanning og knapt eldre enn konfirmanter, som tjener det dobbelte. De holder mye i stålrør.

Ved forrige stortingsvalg var barne- og familiepolitikk viktigst for kun 6 prosent av velgerne

Vi har i de siste årene klart å stappe stadig flere ettåringer inn i barnehagene, men altfor få kompetente ansatte har steppet inn. Stadig flere med peiling på barnehagefeltet slår nå alarm. Det er bemanningskrise. Det trengs 6000 førskolelærere, eller barnehagelærere, som det snart kommer til å hete. I dag har kun en tredel av de ansatte førskolelærerutdanning, og tallet er synkende, viser statistikk fra SSB. En fersk undersøkelse fra TNS Gallup viser at pedagoger slutter på grunn av dårlig bemanning. Den nye lederen i Utdanningsforbundet, Ragnhild Lied, slo nylig alarm om at det i hovedstaden er mer enn 17 barn i snitt per førskolelærer.

Hvor lett er det for de ansatte i en travel barnehagehverdag å skaffe rask og kompetent hjelp til barn med psykiske vansker og foreldre med behov for veiledning? Det er ca. 8000 psykologer i landet, kun ca. 500 av disse er kommunalt ansatte. Å få flere psykologer ut i kommunene har vært satsingsområde til Norsk Psykologforening i mange år. Men det har ikke vært et konkret mål at de skal jobbe mest mulig opp mot barnehagene. Mange kommuner har ingen psykologer, noen steder er det mange (i Bergen er det 65 kommunalt ansatte psykologer). Det er vanskelig å beregne, men det er grunn til å tro at færre enn 200 av kommunepsykologene i Norge jobber direkte med barn i barnehagealder.

Når kommunene organiserer seg etter et fragmentert oppvekstlovverk, blir også tjenestetilbudet fragmentert. Hvert behov og hver plage har sin egen tjeneste: Læring og læringsbehov følges opp av PPT, omsorgs- og familiesituasjonen tar barnevernet seg av, mens helse og utvikling hører til helsestasjonen. De to siste tjenestene har begrenset samarbeid med barnehagen. Barnas og familiens behov kan være diffuse, eller tydelige, men sammensatte. Ansvar for oppfølging blir derfor vanskelig å plassere bare ett sted. Kanskje burde drømmebarnehagen hatt både psykologer, helsesøstre og barnevernspedagoger tettere på?

Vi vet ikke i dag hvor mange små barn som har psykiske problemer eller psykososiale hjelpebehov. Ifølge forskningsdirektør Terje Ogden ved Atferdssenteret finnes det nesten ingen rutiner for å finne det ut. Barnas problemer blir ikke oppdaget eller reagert på. De blir gjerne tydeligere seinere, når barnet begynner på skolen. Når barnehagebudsjettet er brukt opp på vikarer, er det ikke lenger penger til å involvere en psykolog som kunne bidratt med kunnskap om hva barn trenger. Du finner ingen psykologer i parkdress, noe som heller ikke nødvendigvis er et mål. Men burde de ikke vært mer tilgjengelige tidlig i livet? Sammen med flere førskolelærere. Så hvem tar ansvaret nå?

Skogsarbeider Ingvild Lindsøhaug (26). Hun var fersk ansatt på en liten småbarnsavdeling i en barnehage i Bærum sist høst. Bakgrunnen hennes er skogbrukslinja ved Natur videregående skole på Furuset i Oslo. Hun byttet ut kjeledressen med parkdress. Da hun startet i barnehagen, var hun den med minst erfaring. Voksne i barnehagene kan også bli syke, og på få måneder i fjor måtte en gjeng vikarer taues inn. Heldigvis spekulerte ikke barnehageledelsen i å spare på vikarbudsjetten, men likevel: De minste barna fikk 24 forskjellige voksne å forholde seg til i disse månedene, 19 var vikarer innom. Erfarne ansatte fra andre avdelinger ble ikke satt inn hos de minste barna. Skogsarbeideren tok hovedansvaret. Hun ble plutselig den med mest erfaring. Som foreldre kan man bli skeptisk til sånne eksperimenter.

Det gikk bra. Selv om man aldri kan vite sånt sikkert. Og hva hvis det ikke hadde gått bra? Skogsarbeider Ingvild Lindsøhaug gjorde alt riktig og mer til, men det kan umulig være slik at bare vi stapper mange nok barn inn i barnehagene, vil det gå dem vel uansett hvem som har ansvaret for dem?

Direktør ved Nasjonalt folkehelseinstitutt, psykolog Arne Holte, evangeliserer ofte for barnehagenes betydning for barns psykiske helse. Selv han sa rett ut i Tidsskriftet nylig at barnehagene ikke ble bygget for barnas skyld. De ble bygget «for å øke sysselsettingen og fremme likestilling». Han sa samtidig at det er vår tids mest omfattende direkte psykiske helseløft for små barn. Snakket

barnehageevangelisten da om drømmebarnehagen? La oss få mer kritisk barnehageforskning, og la oss også høre på de som forteller noe mindre glamorøse historier fra barnehagevirkeligheten.

Barn er det viktigste vi har, sier vi. Men er de nå det? I løpet av de siste 20 årene har barnepolitikk aldri vært den viktigste saken for velgerne, ifølge undersøkelsene til forsker Bernt Aardal. Toppåret var i 1997 (det store kontantstøttevalget), da 16 prosent sa at barne- og familiepolitikk var viktigst, men selv da havnet det bak helse (30 prosent) og eldreomsorg (33 prosent). Ansatte og ledelse i barnehagene har et ansvar for å fortelle om barnehagevirkeligheten. Politikerne må prioritere barna. Men er det ikke først og fremst vi foreldre som bør vise at vi bryr oss mer, så vi ved valget til høsten får stemt fram politikere som bryr seg om det viktigste?

Ved forrige stortingsvalg var barne- og familiepolitikk viktigst for kun 6 prosent av velgerne. 7 prosent av Ap-velgerne nevnte barne- og familiepolitikk i 2009 (mot 31 prosent for KrF-velgerne). Trodde du at SV og SV-velgere er opptatt av barnepolitikk? Vel, ved forrige stortingsvalg var det viktigst for kun 1 prosent av dette partiets velgere. 1 prosent.

Det er derfor skogsarbeider Ingvild Lindsøhaug må ordne opp.